

Toll- og avgiftsdirektoratet
Avdeling for toll, merverdiavgift og vareførsel

Saksbehandler: Leif-O. Pettersen
t: 22 86 07 90 | f: 22 86 02 24

Vår dato: 10.10.12 | Deres dato:
Vår ref: 2011/46459 | Deres ref:
Ark. nr: 756.1 Montenegro

RUNDSKRIV TIL TOLLVESENET OG NÆRINGSLIVET
Vedr.: Iverksetting av Frihandelsavtalen EFTA-Montenegro

Utgitt på nett og som særtrykk

Iverksetting av Frihandelsavtale
mellom
EFTA-landene
(Island, Liechtenstein, Norge, Sveits)
og
Montenegro

herunder iverksetting av
Bilateral landbruksavtale
mellom
Norge og Montenegro

15. oktober 2012

1. INNLEDNING	3
1.1 Generelt	3
1.2 Ikrafttredelse	3
1.3 Tolltariffen – preferansetollsats	4
1.4 GSP-systemet	4
1.5 Praktiske tiltak	4
2. NÆRMERE OM AVTALENS INNHOLD	5
2.1 Frihandelsavtalen EFTA-Montenegro	5
2.2 Norge/Montenegro-avtalen for landbruksvarer	6
2.3 Tollmyndighetenes forpliktelser	6
3. FRIHANDELSOMRÅDET – EFTA-Montenegro	7
4. NÆRMERE OM VAREOMFANGET	7
a) Produkter unntatt fra vareomfanget under kapitlene 25 - 97 i HS-nomenklaturen (tolltariffen)	7
b) Bearbeidede landbruksprodukter	7
c) Fisk og andre marine produkter	7
d) Landbruksprodukter omfattet av den bilaterale landbruksavtalen	7
5. IMPORT/EKSPORTRESTRIKSJONER	7
6. TOLLPREFERANSENE	7
6.1 Frihandelsavtalen	7
6.2 Den bilaterale landbruksavtalen	8
7. VILKÅR FOR PREFERANSETOLLBEHANDLING	8
8. OPPRINNELSESREGLENE	8
8.1 Generelt	8
8.2 Opprinnelsesbevis	9

VEDLEGG

Vedlegg 1	UNNTATTE PRODUKTER
Vedlegg 2	BEARBEIDETE LANDBRUKSPRODUKTER
Vedlegg 3	FISK OG ANDRE MARINE PRODUKTER
Vedlegg 4	HANDELSFASILITERING
Vedlegg 5	MANDAT FOR UNDERKOMITEEN
Vedlegg 6	IMMATERIELE RETTIGHETER
Vedlegg 7	OVERGANGSORDNING
Vedlegg 8	BILATERAL LANDBRUKSAVTALE

1. INNLEDNING

1.1 Generelt

Forhandlingene mellom EFTA og Montenegro startet i mars 2011 og ble avsluttet i juli 2011. Det ble holdt to forhandlingsrunder, samt et eget møte mellom Sveits og Montenegro om deres bilaterale landbruksavtale og et eget møte mellom Norge, Island og Montenegro om markedsadgang for fisk og marine produkter. Avtalen ble undertegnet under EFTAs ministermøte i Genève 14. november 2011. EFTA-statene har opptrådt som en samlet gruppe i forhandlingene på basis av felles forhandlingsposisjoner det er blitt enighet om etter forutgående interne EFTA-møter. Forhandlingene ble ledet av Sveits på vegne av EFTA. Den etterfølgende tiden har vært nyttet til oversettelser og nasjonale ratifikasjoner.

På norsk side har forhandlingene vært ledet av Nærings- og handelsdepartementet. Landbruks- og matdepartementet har fremforhandlet den bilaterale avtalen mellom Norge og Montenegro om ubearbeidede landbruksvarer. Finansdepartementet, ved Toll- og avgiftsdirektoratet, har forhandlet frem bestemmelsene om toll- og opprinnelsesspørsmål. Nærings- og handelsdepartementet har med bistand fra Utenriksdepartementet fremforhandlet de horisontale og institusjonelle bestemmelsene i avtalen.

Et bærende prinsipp i EFTA-statenes tredjelandspolitikk er parallellitet med EU. Bakgrunnen for dette prinsippet er å sikre norske bedrifter like gode vilkår som konkurrenter fra EU-statene og å bidra til prosesser av mer politisk karakter, som Barcelona-prosessen og stabiliseringsarbeidet på Vest-Balkan. Gjennom frihandelsavtalen med Montenegro ønsker EFTA å bidra til økt stabilitet i regionen, og å styrke den økonomiske utviklingen i Montenegro.

Frihandelsavtalen mellom EFTA og Montenegro omfatter handel med industrivarer, herunder fisk og andre marine produkter, bearbeidede landbruksvarer, bærekraftig utvikling, betalinger og overføringer, konkurransespørsmål og immaterielle rettigheter. Videre inneholder avtalen overordnede bestemmelser om investeringer, offentlige anskaffelser og tjenester. Det er også inngått egne avtaler mellom hver av EFTA-statene og Montenegro om handel med landbruksprodukter som inngår i avtalegrunnlaget som oppretter frihandelsområdet mellom EFTA-statene og Montenegro.

Avtalene gir Norge forbedret markedsadgang for industrivarer, landbruksvarer og fisk. Frihandelsavtalen innebærer bedret markedsadgang for norsk eksport ved at Montenegro skal fjerne all toll for industrivarer ved avtalens ikrafttredelse. Dette er første avtale som er fremforhandlet med et kapittel om handel og bærekraftig utvikling som er identisk med EFTAs modellkapittel. Kapitlet bidrar til en bevisstgjøring og aksept av at handel skal foregå på en måte som bidrar til bærekraftig utvikling.

Norges samhandel med Montenegro er begrenset og beløp seg i både 2009 og 2010 til 3 millioner kroner. I 2010 eksporterte vi varer for 1 million kroner, noe som er en nedgang fra 2009 hvor vi eksporterte for en verdi av 2 millioner kroner. I 2009 og 2010 importerte vi varer fra Montenegro for en verdi av henholdsvis 1 og 2 millioner kroner. Blant de viktigste norske eksportartiklene til Montenegro finner vi maskiner, kjemiske produkter, elektriske maskiner, uedle metaller og optiske og medisinske instrumenter. De viktigste importartiklene fra Montenegro er våpen og ammunisjon, frukt og nøtter og kjøretøy.

En "Blandet komité" skal etableres og vil få ansvaret for å overvåke og videreutvikle avtalen. Det etableres også en "Underkomité" for opprinnelsesregler og handel med varer.

1.2 Ikrafttredelse

Frihandelsavtalen mellom EFTA-landene og Montenegro settes i verk med virkning fra 15. oktober 2012. Landbruksavtalen mellom Norge og Montenegro settes i verk fra samme dato.

Varer innført til Norge den 15. oktober 2012 og senere, som ved fremleggelse av tilfredsstillende opprinnelsesbevis kan dokumenteres å være opprinnelsesprodukter fra Montenegro i henhold til disse avtalene, og som fyller de øvrige vilkår som er fastsatt i avtalene, kan innrømmes preferansetollbehandling fra 15. oktober 2012 i samsvar med de tollsatser som følger av de avtalte konsesjoner.

For Island, Liechtenstein og Sveits er avtalen iverksatt fra 1. oktober 2012.

Preferansetollsatser for innførsel av varer med opprinnelse i Montenegro er lagt inn i Tollvesenets elektroniske deklarasjonssystem – TVINN. På bakgrunn av denne frihandelsavtalen inngått mellom EFTA-landene og Montenegro, samt den bilaterale landbruksavtalen mellom Norge og Montenegro, er følgende landgruppe opprettet i TVINN: TME

På innførselsdeklarasjonen (Enhetsdokumentet) skal det i rubrikk 36 anmerkes ”P”.

1.3. Tolltariffen – preferansetollsatser

De preferansetollsatser som følger av de inngåtte avtaler med Montenegro, er gyldig fra 15. oktober 2012 i Tollvesenets ekspedisjonssystem – TVINN. Preferansetollsatserne for varer med opprinnelse i Montenegro er inntatt i den elektroniske utgaven av tolltariffen (nettversjonen) sammen med preferansetollsatserne for de øvrige avtaleland. Den trykte utgaven av tolltariffen vil bli oppdatert med virkning fra 1. januar 2013.

1.4. GSP-systemet

GSP-systemet er et viktig verktøy for å gi særfordeler til utviklingsland i verdens handelssystem. Norge har implementert et omfattende system til fordel for utviklingslandene. Når en handelsavtale blir inngått mellom EFTA-statene og et land som nyter godt av GSP-systemet for utviklingsland (som for eksempel Montenegro), så blir GSP-preferansene for landet avvirket ved handelsavtalens iverksetting. Det er norsk praksis at det gis en kort overgangstid på 3 måneder (hvor begge systemer virker parallelt) ut fra praktiske hensyn for varer som er underveis.

Dette innebærer at GSP-systemet med Montenegro opphører med virkning fra 15. oktober 2012, og at det i en overgangstid på 3 måneder vil kunne innføres opprinnelsesprodukter fra Montenegro, vedlagt et GSP-sertifikat Formular A inntil 15. januar 2013. Etter dette tidspunkt skal kun frihandelsavtalens (og landbruksavtalens) bestemmelser gjelde.

1.5 Praktiske tiltak

Det vil ikke bli laget en egen håndbok beregnet på preferansesamhandelen mellom EFTA-statene og Montenegro, men en opprinnelsesveileder som tar for seg bruken av reglene i opprinnelsesprotokollen til denne avtalen og tilsvarende andre EFTA-avtaler finnes på www.toll.no.

Tollregionene kan bestille Stortingsproposisjon nr. 75S (2011-2012) ved henvendelse til Statens forvaltningstjeneste, og finnes ellers på internett – www.regjeringen.no (se under Utenriksdepartementet). Iverksettingsrundskrivet finnes på www.toll.no under Innførsel/ Frihandel og opprinnelse.

Tollvesenet bes veilede norske eksportører, importører og speditører/transportører på beste måte, bl.a. ved å henvise til Tollvesenets nettsider og ev. ved henvisning til dette iverksettingsrundskrivet. Avtalene blir offentlig kunngjort av Utenriksdepartementet etter vanlig prosedyre. Norske eksportører og andre næringsdrivende kan også bestille et enkeltteksemplar av proposisjonen med vedlegg ved henvendelse til Akademika, avd. for offentlige publikasjoner (tlf. 22 18 81 00, faks 22 18 81 01 eller e-post offpubl@akademika.no), jf. også internett www.regjeringen.no. Tollvesenet kan på forespørsel gi norske eksportører opplysninger om bl.a. avtalens vareomfang og hvilke opprinnelsesregler som gjelder for konkrete produkter beregnet på eksport fra Norge til Montenegro.

2. NÆRMERE OM AVTALENES INNHOLD

2.1. Frihandelsavtalen EFTA-Montenegro

Frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Montenegro vil være et bidrag til å støtte opp om den demokratiske og økonomiske utviklingen i landet og regionen for øvrig. Gjennom avtalen er Norge sikret gode betingelser for handel med industrivarer og avtalen sikrer at norske eksportører likebehandles med konkurrenter i EU-land da den gir nulltoll for alle industrivarer ved avtalens ikrafttredelse. Avtalen åpner det montenegrinske markedet for norsk fisk. På landbruksområdet har Norge gitt bedre markedsadgang innenfor rammen av norsk landbrukspolitik.

EFTA fikk gjennomslag for at partene ikke kan treffe anti-dumpingtiltak mot hverandre. Dette var et høyt prioritert og prinsipielt viktig spørsmål for Norge i forhandlingene.

Opprinnelsesreglene skal reguleres av *Konvensjon om felles preferanseopprinnelsesregler for Europa og statene ved Middelhavet*, med unntak for landbruksvarer hvor det kun vil være mulig med bilateral kumulasjon.

Dette er første avtale som er fremforhandlet med et kapittel om handel og bærekraftig utvikling som er identisk med EFTAs modellkapittel.

Avtalen inneholder 9 kapitler og 7 vedlegg. Vedleggene utgjør en integrert del av frihandelsavtalen.

I tilknytning til frihandelsavtalen er det forhandlet frem separate bilaterale landbruksavtaler for ubearbeidede landbruksvarer mellom de enkelte EFTA-stater og Montenegro.

Avtalens *fortale* redegjør for hvem som er partene i avtalen og de forhold partene legger vekt på ved gjennomføringen av denne. EFTA og Montenegro ønsker å fremme de økonomiske båndene seg imellom gjennom utvidelse av samhandelen, og således medvirke til fremgang i den økonomiske aktiviteten og bedre leve- og arbeidsvilkår. Partene bekrefter sin vilje til å støtte opp om økonomisk integrasjon mellom Europa og middelhavslandene. Partene ønsker å fremme og befestet det multilaterale handelssystemet og derved bidra til harmonisk utvikling av verdenshandelen. Videre stadfester partene sine forpliktelser under diverse multilaterale konvensjoner. Fortalen vektlegger blant annet betydningen av menneskerettigheter, bærekraftig utvikling (herunder miljø og arbeidstakerrettigheter), demokrati, bedrifters samfunnsansvar, åpenhet, god offentlig styring og arbeid for bekjempelse av korrupsjon. Både når det gjelder miljø og arbeidstakerrettigheter vises det til partenes internasjonale forpliktelser på disse områdene. Dette bidrar til en bevisstgjøring og aksept av at handel skal foregå på en måte som bidrar til bærekraftig utvikling.

Av frihandelsavtalens (EFTA-avtalens) ulike vedlegg og protokoller nevnes her:

Vedlegg I lister de produktene fra kapitlene 25-97 i HS-nomenklaturen som er unntatt fra det generelle tollfritaket i artikkel 8.

Vedlegg II lister bearbeidede landbruksprodukter.

Vedlegg III lister partenes forpliktelser når det gjelder handel med fisk og andre marine produkter.

Vedlegg IV inneholder partenes forpliktelser når det gjelder handelsfasilitering.

Vedlegg V inneholder mandat for komiteen for opprinnelsesregler, tollprosedyrer og handelsfasilitering.

Vedlegg VI inneholder bestemmelser om beskyttelse av immaterielle rettigheter.

Vedlegg VII inneholder en overgangsordning for de bestemmelser i avtalen som skal styres av WTO-bestemmelsene inntil Montenegros tiltrådelse i Verdens handelsorganisasjon (WTO).

Norsk erklæring

Norge har avgitt en erklæring som presiserer bakgrunnen for at avtalens bestemmelse om investeringsbeskyttelse kun skal gjelde mellom Sveits, Island og Liechtenstein på den ene siden og Montenegro på den andre siden. Erklæringen understreker at grunnen til dette er at Norge for tiden ikke inngår internasjonale avtaler om investeringsbeskyttelse.

2.2 Norge/Montenegro-avtalen for landbruksvarer

Handelen med ubearbeidede landbruksvarer er ikke regulert gjennom EFTA-samarbeidet. Det er derfor fremforhandlet bilaterale landbruksavtaler mellom Montenegro og hver av EFTA-statene om handel med slike varer. Frihandelsavtalens artikkel 1.1 viser til at de bilaterale landbruksavtalene er en integrert del av frihandelsområdet mellom EFTA-statene og Montenegro. Frihandelsavtalen og den supplerende landbruksavtalen vil bli notifisert samtidig til WTO for å tilfredsstillende GATT-avtalens artikkel XXIV om at frihandelsavtalen skal omfatte den vesentlige delen av samhandelen.

Landbruksavtalen mellom Norge og Montenegro inneholder lister over tollkonsesjoner fra norsk og montenegrinsk side. I samsvar med bestemmelsene i den bilaterale landbruksavtalen mellom Norge og Montenegro gjelder opprinnelsesreglene i frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Montenegro også for varene omfattet av den bilaterale landbruksavtalen. Avtalen inneholder en klausul som forplikter partene, innenfor deres respektive landbrukspolitikk, til å søke å oppnå ytterligere tollreduksjoner for handelen med landbruksvarer.

Avtalen trer i kraft samtidig som frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Montenegro trer i kraft mellom Norge og Montenegro.

2.3 Tollmyndighetenes forpliktelser

Avtalepartenes tollmyndigheter har rett til å kontrollere at tollpreferanser kun blir innrømmet (beregnet) i samsvar med bestemmelsene i de to omtalte avtalene samt at andre tollmessige forhold blir overholdt. Vareomfanget i de to avtalene fremkommer av dette rundskrivet. Preferansetollbehandling ved innførsel til Norge kan bare innrømmes (deklarerer og beregnes) for varer med såkalt frihandelsstatus (dvs. "opprinnelsesprodukter") som det foreligger tilfredsstillende opprinnelsesbevis for.

Ved eksport fra Norge av varer som er preferanseberettiget i henhold til denne frihandelsavtalen skal Tollvesenet i samsvar med fastlagte rutiner kontrollere opprinnelsesbevis og kontrollere at disse kun utferdiges i samsvar med avtalens bestemmelser. Tollvesenets kontroller kan foretas på eksporttidspunktet for varene eller i etterhånd. Tollmyndighetene har rett til å kontrollere firmaenes regnskaper og alle forhold omkring produkter som det er utferdiget opprinnelsesdokumentasjon for under denne avtalen. Tollmyndighetene i avtalelandene skal gjensidig informere hverandre om bl.a. resultater fra slike etterkontroller av opprinnelsesbevis foretatt etter anmodning av kompetente myndigheter i en annen avtalepart.

3. FRIHANDELSOMRÅDET - EFTA/Montenegro

I følge avtalen omfatter frihandelsområdet alle EFTA-landenes territorier (tollområder) og Montenegro, dvs. av følgende landområder: **Island, Liechtenstein, Norge, Sveits og Montenegro.**

Svalbards territorium er omfattet av avtalens geografiske virkeområde for så vidt gjelder bestemmelser relatert til handelen med varer (ikke tjenester).

Den bilaterale landbruksavtalen gjelder kun mellom Norge og Montenegro for innførsel av såkalte basislandbruksvarer til hhv Norge og Montenegro.

4. NÆRMERE OM VAREOMFANGET

Frihandelsavtalen omfatter med få unntak handel med industrivarer, bearbeidede landbruksprodukter samt fisk og andre marine produkter. Iht. artikkel 7 i frihandelsavtalen EFTA-Montenegro (heretter kalt Avtalen) skal denne for så vidt gjelder handel med varer gjelde for:

a) Produkter unntatt fra vareomfanget under kapitlene 25 til 97 i HS-nomenklaturen (tolltariffen), oppført i Vedlegg I til Avtalen.

Vedlegg I omfatter noen få varer under posisjonene 35.01, 35.02, 35.05, 38.09 og 38.23. Disse nevnte varene er unntatt fra avtalens "vareomfang" for import til de EFTA-stater eller Montenegro som er spesifisert ut for hvert produkt.

b) Bearbeidede landbruksprodukter som er omfattet av Vedlegg II til Avtalen.

Ved innførsel til Norge er vareomfanget de produkter som er oppført i Tabell 1 i vedlegg II. I henhold til Artikkel 2 i vedlegget skal EFTA-statene for produktene i Tabell 1 tilstå Montenegro en tollreduksjon i henhold til varelistene som ikke er mindre gunstig enn den som tilstås Det Europeiske fellesskap. Montenegro skal gi tollreduksjoner til EFTA-statene i henhold til tabell 2 i vedlegget.

c) Fisk og andre marine produkter som er oppført i Vedlegg III til Avtalen.

Ved innførsel til Norge er det tollfrihet for de produkter som er oppført under artikkel 1 i Tabell 1, og som hører under kap. 2 pos.nr. 02.08 og kap. 3 pos.nr. 05.11, 15.04, 15.16, 16.03, 16.04, 16.05, 23.01, 23.09.

d) Landbruksprodukter omfattet av den bilaterale landbruksavtalen

I henhold til den bilaterale landbruksavtalen mellom Norge og Montenegro skal Montenegro innrømme tollpreferanse for de angitte landbruksprodukter med opprinnelse i Norge, og Norge skal innrømme tollpreferanser for visse varer med opprinnelse i Montenegro. Disse produktene er oppført i hhv. vedlegg 1 og 2 til Landbruksavtalen.

5. IMPORT/EKSPORTRESTRIKSJONER

Artikkel 10 i avtalen fastslår at artikkel XI i GATT 1994 om kvantitative restriksjoner inkorporeres i avtalen.

6. TOLLPREFERANSENE

6.1 Frihandelsavtalen

Ved eksport til Montenegro av industrivarer med opprinnelse ("opprinnelsesstatus") i et EFTA-land (for eksempel Norge), skal Montenegro innrømme EFTA-statene tollfri innførsel av alle produkter, med mindre de står på unntakslisten, fra iverksettningstidspunktet for avtalen.

For fisk og andre marine produkter vises det til avtalens Vedlegg II for nærmere informasjon om vareomfang og tollavvikling.

6.2 Den bilaterale landbruksavtalen

Ved eksport fra Norge skal Montenegro innrømme tollfrihet eller tollreduksjon i samsvar med de tollsatsene som er angitt i den bilaterale avtalen. Det forutsettes at det er norske ”opprinnelsesprodukter” i henhold til opprinnelsesreglene.

7. OPPRINNELSESREGLER OG FORVALTNINGSSAMARBEID

- Partenes rettigheter og forpliktelser med hensyn til opprinnelsesregler og forvaltningssamarbeid mellom partenes tollmyndigheter skal reguleres av den regionale konvensjonen om felles preferanseopprinnelsesregler for Europa og statene ved Middelhavet (heretter kalt «konvensjonen»), med unntak av hva som er fastsatt i nr. 2 og med forbehold for bestemmelsene i artikkel 15.
- For bearbejdede landbruksvarer oppført i vedlegg II får artikkel 3 i tillegg I til konvensjonen tilsvarende anvendelse og gir dermed kun adgang til bilateral kumulasjon mellom partene.
- Dersom en part trer ut av konvensjonen, skal partene umiddelbart innlede forhandlinger om nye opprinnelsesregler som skal gjelde for denne avtale. Inntil slike regler trer i kraft, får opprinnelsesreglene i konvensjonen tilsvarende anvendelse på denne avtale og gir dermed kun adgang til kumulasjon mellom partene.

Opprinnelsesreglene i konvensjonen, og bestemmelser i nasjonal lovgiving, fastlegger de vilkår som må være oppfylt for at produkter skal være berettiget til preferansetollbehandling i samhandelen mellom EFTA-statene og Montenegro.

Betingelsene for at et produkt skal være gjenstand for preferansetollbehandling ved innførsel til Norge, er i korte trekk følgende:

1. Krav om preferansetollbehandling må settes frem av importøren (deklaranten) ved tollbehandlingen (fortollingen) av produktene.
2. Produktene må inngå i Avtalens vareomfang (dvs. at konsesjon må være gitt).
3. Produktene må være fremstilt i frihandelsområdet i samsvar med opprinnelsesreglene inntatt i konvensjonen.
4. Forsendelsesregelen fastsatt i konvensjonen må være overholdt.
5. Det må foreligge tilfredsstillende opprinnelsesbevis for produktene i form av en opprinnelseserklæring.

8. OPPRINNELSESREGLENE

8.1 Generelt

Opprinnelsesreglene er nedfelt i Avtalens artikkel 8 og konvensjonen. Reglene presiserer de krav til produksjon og bruk av innsatsmaterialer fra land utenfor frihandelsområdet som må være oppfylt for at ferdigvaren skal oppnå status som frihandelsvare (opprinnelsesstatus).

Bestemmelsene i konvensjonen om opprinnelsesregler samt bruk og kontroll av opprinnelsesdokumentasjon gjelder også for landbruksprodukter omfattet av den bilaterale landbruksavtalen inngått mellom Norge og Montenegro.

Konvensjonen regulerer også det administrative samarbeidet mellom avtalepartenes tollmyndigheter, herunder etterkontroller (verifikasjoner) av opprinnelsesbevis.

Opprinnelsesreglene i konvensjonen er delt inn i to hoveddeler – de materielle artikler og listen over spesielle bearbejdingsprosesser som kreves for angitte varer. Visse viktige definisjoner

fremkommer av artikkel 1. Det må innenfor avtaleområdet foretas en viss grad av produksjon/bearbeiding for at en vare skal anses å ha opprinnelsesstatus i hht. avtalen i et EFTA-land (for eksempel Norge) eller i Montenegro.

8.2 Opprinnelsesbevis

Krav om preferansetollbehandling skal i innførselslandet legitimeres ved fremleggelse av tilfredsstillende opprinnelsesbevis. Ved dette har eksportøren avgitt erklæring om at varene oppfyller vilkårene i opprinnelsesreglene. Et opprinnelsesbevis skal utferdiges i forbindelse med den fysiske utførelsen av varene, på det tidspunkt den reelle eksport har funnet sted eller er sikret. Et opprinnelsesbevis kan bare utferdiges til land som er part i avtalen, for produkter som er omfattet av avtalen og som er ”oprinnelsesprodukter”.

Oslo, 10. oktober 2012